

”Putins krig mot Ukraina handlar inte om säkerhet utan imperialistiska intressen”

(Intervju med Ilja Matvejev)

[Ur [Links International Journal of Socialist Renewal](#), 17 juli 2022. Översättning från engelska Göran Källqvist.]

(Ilja Matvejev är en rysk socialist, politisk ekonom och medlem i redaktionskollektivet [Posle](#), en ny rysk webbplats som är mot kriget. I intervjun nedan diskuterar Matvejev bakgrunden till Putins invasion av Ukraina, sanktionernas inverkan på Ryssland och varför den internationella vänstern behöver ge sig i kast med den ryska imperialismen. Intervjuare är Federico Fuentes – *Links* redaktionella kommentar.)

Väldigt få förutsåg att Ryssland skulle invadera Ukraina i den omfattning som de gjorde den 24 februari, ändå var många snabba med att ge förklaringar till president Vladimir Putins handlingar. Hur förklarar du invasionen och det pågående kriget?

För det första: när jag den 24 februari hörde att Ryssland hade invaderat Ukraina blev jag helt chockad och demoraliserad, men inte fullständig överraskad eftersom det hela tiden funnits en möjlighet att invasionen skulle äga rum. Den fanns där helt enkelt på grund av den stora mängden ryska trupper som hade stationerats längs gränsen till Ukraina, nästan 200.000 soldater i mer än ett år. Jag skulle vilja säga att man har kunnat räkna med en invasion ända sedan mars-april 2021.

En del personer sa att det var en sorts bluff från Putins sida att samla trupper vid den ukrainska gränsen, men det är inte Putins stil att bluffa, ty enligt hans principer måste man vara beredd att använda styrka om man visa upp styrka. Så från det ögonblick som Putin drog ihop 200.000 soldater vid gränsen till Ukraina var det uppenbart att han var beredd att invadera.

För det andra måste vi förstå konflikten i ett längre perspektiv. Det pågick redan före invasionen ett krig mellan Ryssland och Ukraina. Om man öppnar Wikipedia-sidan om [rysk-ukrainska kriget](#), så nämner den 2014 som krigets startpunkt, då Ryssland annekterade Krim. Jag tycker det är rimligt.

Själva kriget kan spåras tillbaka till den utdragna konflikt som började för 8 år sedan, då Ryssland började stöda separatister i östra Ukraina och annekterade Krim. I denna mening är den ryska invasionen bara krigets senaste fas. Ja, den föregående fasen var ett krig i mindre skala, men vi talar ändå om inte mindre är 10.000 ryska soldater som deltog under den fasen i Rysslands krig mot Ukraina.

Krigets senaste fas passar i logiken hos den konflikt som började 2014. Annekteringen av Krim var en tröskel som korsades. Det är viktigt att förstå det och göra åtskillnad mellan historien om Ryssland och Ukraina före och efter denna annektering.

Innan det hade Ukraina skrivit under [Budapestuppgörelsen 1994](#), då det överlämnade sina kärnvapen till Ryssland i utbyte mot säkerhetsgarantier att Ryssland inte skulle angripa Ukraina. Putin trampade på dessa garantier genom att i grund och botten gå ut i krig mot Ukraina och ockupera delar av det 2014-2015.

Så det var då kriget började. I och med truppsammandragningen har en storskalig invasion varit möjlig ända sedan dess. Den blev möjlig men jag skulle inte vilja säga oundviklig: det var fortfarande Putins val att inleda invasionen.

Det sägs ofta att Rysslands annektering av Krim i första hand berodde på säkerhetsintressen, i synnerhet dess rädsla att förlora tillgången till örlogsbasen vid Svarta havet. På samma sätt säger vissa att Putins invasion i februari också drevs fram av säkerhetsintressen rörande NATO:s utvidgning. Stämmer det att Rysslands aktioner i Ukraina sedan 2014 i första hand har drivits på av sådana säkerhetsintressen?

Det är inte helt klart varför Ryssland annekterade Krim eller varför de invaderade i februari. Vi vet inte med 100% säkerhet varför Putin gjorde det. Men vi kan göra en kvalificerad gissning.

De ryska ledarna ansåg uppenbarligen att Ukraina på ett avgörande sätt rörde sig bort från Rysslands inflytelsesfär och allierade sig med väst. För Kreml är ett Ukraina som är självständigt från Ryssland, ett land där de avgörande besluten inte tas i Ryssland och som allierar sig med väst, oacceptabelt.

Ända sedan Maidanupproret 2014 har Ukraina glidit bort från Rysslands sfär och närmare väst. Under den perioden har Kreml visat att de är beredda att göra allt som behövs för att kväsa Ukraina och tvinga tillbaka det i sin inflytelsesfär.

Annekteringen av Krim påbjöds troligen specifikt av Rysslands rädsla för att förlora sin Svarta havsflotta och sin örlogsbas i Sevastopol. För vissa vänsteranhängare rättfärdigar detta Rysslands annektering. Men kan vi verkligen rättfärdiga den sortens förebyggande angrepp?

Nu håller Ryssland på att annektera ännu fler territorier från ett enväldigt land. Sådana förebyggande aggressioner är inte normala, den sortens förebyggande imperialistiska interventioner är inte acceptabla, och kan inte rättfärdigas.

Problemet med den officiella ryska debatten är att den försöker fläta samman Rysslands säkerhet med ryska imperialistiska intressen. De talar alltid om säkerhet. De talar om Ukraina som någon sorts existentiellt hot mot Ryssland.

Men det var Ryssland som började kriget mot Ukraina, och om det här kriget inte är ett existentiellt

hot – med hela väst mot Ryssland – på grund av de kärnvapen som Ryssland har, hur kan det då vara ett existentiellt hot att Ukraina rör sig bort från Rysslands inflytelsesfär? Uppenbarligen skulle en sådan situation vara mycket mer gynnsam än det krig vi har nu.

Kreml valde att gå ut i krig. Fortfarande känner sig Kreml så säkert att de fortsätter kriget, trots att västländerna förser Ukraina med vapen.

Enligt min åsikt handlar det till syvende och sist inte om säkerhet. Det handlar om imperialistiska intressen och den imperialistiska ideologi som kännetecknar den ryska regimen. Den har en vision om ett imperium i det postsovjjetiska området, och närmare bestämt i Ukraina. Den kan inte tolerera att Ukraina är en suverän stat. Det är det grundläggande.

Du talar om hur Ukraina rör sig mot väst, men om vi tittar på Rysslands utveckling sedan sekelskiftet, så ser vi att Ryssland också försökte integrera sig i väst. Men skenbart i motsats till detta ser vi att Ryssland på det politiska området, och inte bara i Ukraina utan också i Syrien och andra länder, inte är rädda för att konfrontera väst direkt, kanske som inget annat land har gjort. Hur förklarar du denna motsättning i 2000-talets Ryssland?

Jag håller helt med om att det är en paradox som är svår att förklara med de existerande teorierna om imperialismen. Det finns ingen färdig förklaring för den situationen. Men om vi går tillbaka till Vladimir Lenin, till Leo Trotskij, kan vi använda ett begrepp för att bättre förstå Ryssland, och det är begreppet ojäm och sammansatt utveckling.

Som en del av det internationella kapitalistiska systemet kan vi se drag av ojäm och sammansatt utveckling i Ryssland. För mer än 100 år sedan var det tidigare tsaristiska imperiet ekonomiskt svagt men hade en oproportionerligt stor militärmakt och ett oproportionerligt stort inflytande inom den globala politiken. Ryssland har sedan en tid karakteriserats av denna märkliga kombination av ekonomisk svaghet och militär styrka.

För närvarande skulle jag inte säga att Ryssland är ett ”normalt” land, ty å ena sidan har det sina oligarker, det har precis som andra kapitalistiska länder sin härskande klass som är införlivad i den internationella kapitalismen. Den härskande klassen skulle föredra mycket vänskapligare relationer med väst.

Men samtidigt har Ryssland en militärmakt som har ärvts från Sovjetunionen. Den är oproportionerligt stor. I rena siffror är det den näst största armén i världen, även om det den har presterat i Ukraina har visat att många överskattade Rysslands militära styrka. Men till antalet är det en enorm militär styrka. Och ovanpå det finns det en sovjetisk strategisk kultur som den ryska regimen har ärvt.¹

Så vi har denna märkliga obalans mellan å ena sidan en härskande klass som är inriktad på närmare band till väst, och å den andra en militär, utrikespolitisk och nationell säkerhetselit som – tillsammans med militären själv – har intressen som skiljer sig från den härskande klassens intressen, eller där det åtminstone finns någon sorts klyfta mellan de två.

Det är den verklighet vi har. Vi kan inte förneka den ryska imperialismens existens bara för att den inte passar vår teori om imperialismen. Vi måste utveckla en verklig analys av vad Ryssland är och

¹ Se Ilya Matveev, ”Between Political and Economic Imperialism: Russia’s Shifting Global Strategy”, *Journal of Labor and Society* 2021, på [Academia](https://www.academia.edu/).

vad Ryssland gör, istället för att försöka passa in Rysslands handlingar i någon sorts förutfattad uppfattning om imperialismen. Vi kanske till och med borde uppdatera vår teori om imperialismen för att på ett bättre sätt förklara det ryska angreppet mot Ukraina.

Varför vidhåller du att det är så viktigt för vänstern utanför Ryssland att förstå den ryska imperialismen?

Låt oss börja med ett motsatt alternativ. Låt oss tänka oss att vi förnekar att Ryssland är imperialistiskt och bara betraktar länderna i den kapitalistiska kärnan som imperialistiska länder. Vad leder detta förnekande av den ryska imperialismen till? Hur förklarar vi Rysslands aggression samtidigt som vi förnekar Rysslands imperialistiska karaktär?

Vi kommer oundvikligen till slutsatsen att Rysslands handlingar i Ukraina inte är en aggression utan istället någon sorts försvar mot väst imperialismen, mot USA-imperialismen. Men det är uppenbarligen fel, eftersom Ryssland inte försvarar sig. Helt klart angriper de just nu.

Det finns vänsteranhängare som tycker precis det: att om Ryssland inte är imperialistiskt så är det ett icke imperialistiskt land som försvarar sig mot väst imperialismen, och därmed är dess handlingar berättigade eftersom de utgör ett rättmätigt försvar mot imperialismen. Men det är helt enkelt inte sant.

Det Ryssland försöker göra är att befästa sitt inflytande inom det postsovjetiska området i regionen, särskilt i Ukraina, eftersom Ryssland inte kan tolerera ett självständigt Ukraina som är oberoende från Rysslands politiska inflytande.

Det är väldigt viktigt att jämte väst imperialismen också förstå den ryska imperialismen, eftersom det gör det möjligt för oss att klart se vem som är förövare och vem som är offer. Ukraina är helt klar offret i allt detta.

De tankar som de ryska ledarna uttrycker är väldigt öppet imperialistiska. De säger att Ukraina inte är ett verkligt land, att ukrainarna inte är en verklig nation, Ukraina borde vara en del av Ryssland. I själva verket säger de att ukrainarna i grund och botten är ryssar och att Ryssland därför bör stärka sin kontroll över den ukrainska staten eller till och med göra Ukraina till en del av Ryssland. De argumenterar för att sudda ut den ukrainska nationella identiteten och tvinga ukrainarna att bli ryssar.

Är det inte ett klart uttryck för imperialism, precis som de koloniala imperierna och det Ryssland gjorde i Kaukasus och Centralasien på 1800-talet? Vi behöver en analys av den ryska imperialismen för att skilja mellan imperialistiska ambitioner och kamp för nationell befrielse.

Men även om vi accepterar att Ryssland är imperialistiskt, så är det helt klart inte den starkaste imperialistmakten i världen idag: USA innehar fortfarande den ställningen. Med tanke på det argumenterar en del att en försvagning av Ryssland som resultat av ett nederlag i Ukraina i slutändan skulle stärka USA-imperialismen, och att den bästa lösningen därför är ett eldupphör och någon sorts förhandlingslösning.

Det är en taktisk fråga men givetvis en avgörande sådan.

Låt oss återigen börja med ett motsatt alternativ: låt oss säga att vi uppmanar till eldupphör. Hur ska vi garantera detta eldupphör, även om Ryssland på något sätt gick med på det? I det nuvarande läget

skulle ett eldupphör bara innebära att Ryssland fick tid att omgruppera och mobilisera mer styrkor för att sedan börja om kriget och erövra mer av Ukraina.

Den ryska regeringen har aldrig visat att den är beredd att stoppa kriget. Det finns i själva verket tecken på att den fortfarande har kvar sitt maximalistiska mål att erövra hela Ukraina, inklusive Kiev. Jag ser inga bevis för att de har övergivit dessa mål. I den meningen skulle ett eldupphör bara spela ryssarna i händerna och förlänga kriget.

Ja, till sist kommer NATO att stärkas som ett resultat av detta krig, det sker redan i enorm skala. Problemet är att det som utlöste det inte var något som NATO gjorde, det som utlöste det var Putins beslut att invadera. Att hävda att det krävs en ukrainsk kapitulation för att försvaga NATO är en dålig logik.

Att tillåta Ryssland att erövra mer territorium skulle innebära att allt ukrainskt skulle suddas ut i dessa områden. Om vi låter Ryssland fortsätta att annektera alltmer av Ukraina, så kommer allt som är ukrainskt helt enkelt att suddas ut där.

Jag tror inte att Ryssland ens kommer att tolerera att det ukrainska språket talas där. Det finns exempelvis tecken på att ukrainska lärare i de ockuperade områdena tvingas studera ryska för att lära ut ryska och integreras i det ryska utbildningssystemet.²

Jag tycker att det är en helt felaktig logik för den internationella vänstern att tro att den kan bekämpa NATO via Ryssland. Det är logiken bakom att hävda att Ryssland kämpar mot NATO, så att Ryssland på något sätt borde vinna för att försvaga NATO.

Det är inte Rysslands jobb att försvaga NATO. Det är vänstern i västs jobb att försvaga NATO och ersätta den med ett nytt system för internationella relationer.

Jag håller med att NATO är en imperialistisk allians och att NATO, trots vad de säger, inte är en försvarsallians. Vi har sett NATO gå på offensiv flera gånger i olika länder. NATO är aggressivt, men vi ska inte bekämpa NATO genom att önska att Ryssland besegrar NATO-länderna.

Det här är inte någon sorts nollsummespel där vänstern i väst ska heja på det andra laget, det andra lägret. Det är lägerlogik, det är ”tankielogik”, som jag avvisar till 100%.³

Det vänsteranhängare behöver göra är att tänka igenom hur den nya globala säkerhetsstrukturen skulle kunna se ut, tänka igenom vilket nytt system av internationella relationer som skulle kunna ersätta NATO, och kämpa för regeringsmakten för att genomföra denna nya säkerhetsstruktur. Det är den internationella vänsterns jobb.

Och den ryska vänsterns jobb är att sätta stopp för den imperialistiska aggression som Ryssland genomför. Det finns inget annat alternativ. Det är omöjligt för ryska vänsteranhängare att på något sätt tolerera eller rättfärdiga den sortens aggression.

Tiotusentals civila och ukrainska och ryska soldater har redan dött i Ukraina. Det är en katastrof. Invasionen är obegriplig, den har förvärrat situationen för alla – ukrainarna, folket i Donetsbäckenet och även den ryska befolkningen. Det är en katastrof oavsett i vilket perspektiv man än betraktar

² [The Guardian](#), 1 juli 2022.

³ ”Tankie” är en engelsk benämning på kommunister som stödde auktoritära regimer. Myntades efter att Sovjetunionen hade krossat upproret i Tjeckoslovakien med hjälp av stridsvagnar (tanks) – öa.

den.

Det bästa som kan hända är att kriget omedelbart tar slut genom ett tillbakadragande av de ryska trupperna, och åtminstone en återgång till det status quo som existerade före den 24 februari.

Om vi återgår till den inhemska situationen i Ryssland, hur har sanktionerna påverkat den ryska ekonomin?

Sanktionerna har inte lett till att den ryska ekonomin har kollapsat. Några få experter förväntade sig att den ryska ekonomin skulle falla samman under trycket från dessa exempellösa sanktioner, men det har inte skett.

Men samtidigt skulle jag säga att effekterna av sanktionerna på den ryska ekonomin har varit dramatiska, och att inverkan på medellång och lång sikt kommer att bli helt förödande för den ryska ekonomin.

Ryssland kan överhuvudtaget inte utvecklas under en sådan sanktionsregim. Landet kan inte utvecklas alls eftersom importen av alla möjliga avancerade varor och tjänster från väst har kollapsat, och från många länder som geografiskt inte ligger i väst, som Japan och Sydkorea.

Om Ryssland inte kan importera dessa avancerade varor och tjänster kommer det inte att kunna gå framåt teknologiskt, och med tiden kommer klyftan mellan Ryssland och resten av världen att vidgas. Ryssland kan inte göra något åt det. Det enda hoppet är att minska eller få stopp på sanktionerna.

Folket känner förstås redan av konsekvenserna av sanktionerna. Den ekonomiska krisen är mycket svår, inflationen stiger och arbetslösheten exploderar.

Redan tidigare var Ryssland ett fattigt land, så att se de effekter som sanktionerna har är väldigt hjärtskärande för en socialist, eftersom vi alltid talar för Rysslands fattiga. Det är därför jag inte kan jubla över sanktionerna som en del människor gör i väst, och säger att sanktionerna kommer att lära det ryska folket en läxa.

Upp till två tredjedelar av ryssarna har inga besparingar. Två tredjedelar av ryssarna har bara råd med mat och kläder, och det är extremt svårt för dem att köpa varaktiga konsumtionsvaror. Ryssland är ett mycket fattigt land och ovanpå det har vi nu sanktioner som kommer att förstöra vanliga människors liv ännu mer.

Allt det här är förödande, men på samma gång kan jag inte klandra väst för det, ty när det kommer till kritan var det Putins aggression som skapade den här situationen. Vad annat kunde västländerna göra? Bara låta Ryssland fortsätta med sin aggression? Vad finns det för alternativ?

Jag tror verkligen att det bör göras en del förändringar av sanktionsregimen. Ur moralisk synvinkel borde väst till exempel göra allt i sin makt för att tillåta medicinska företag att fortsätta verka i Ryssland, tillåta leveranser av mediciner och fortsätta samarbetet på det medicinska området, ty de människor som är sjuka är inte ansvariga för kriget. Den katastrof som utvecklas inom rysk sjukvård är onödig, den borde inte äga rum.

Men allmänt sett skulle jag säga att det inte fanns något annat alternativ än att införa sanktioner, det var oundvikligt. Den bästa chans vi har att häva sanktionerna är att sätta stopp för kriget och dra tillbaka trupperna från Ukraina.

Slutligen, har sanktionerna haft den avsedda effekten att undergräva Putins stöd? Eller syns det, oberoende av sanktionerna, några sprickor i stödet för Putin angående kriget?

Det är väldigt svårt att säga eftersom alla opinionsundersökningar är helt otillförlitliga. Nivån på förtrycket gör dem meningslösa, eftersom all sorts kritik mot kriget kan leda till att man skickas i fängelse i upp till 15 år.

Tänk dig att en sociolog kommer och frågar dig, ”Stöder du kriget?”, ”Gillar du Putin?”, ”Stöder du Putins handlingar?”, och du säger, ”Nej, jag gillar inte kriget”. Det nästa du får höra är, ”Var vänlig och gå till polisbilen” och så kommer du att skickas i fängelse. Det är därför vi får opinionsundersökningar från Ryssland som visar 80% stöd för kriget, 90% stöd för Putin – de är meningslösa.

Jag är inte helt klar över dynamiken i landet för tillfället. Det vi vet från samtal, från antropologer, sociologer som istället för opinionsundersökningar bara talar med vanligt folk, med tidigare kontakter, med folk som vet att de kan lita på dem, det de säger är att det inte finns någon verklig entusiasm för kriget i det ryska samhället. Folk bara accepterar det eftersom de inte har något annat val. Så de protesterar inte. Istället accepterar de kriget eftersom de är tvungna till det.

Den här sortens tänkande kommer troligen att fortsätta, men jag tror att effekterna av sanktionerna kommer att bli alltmer kännbara under hela året. Speciellt arbetslösheten kommer troligen att stiga efter semestrarna, det kommer att bli hundratusentals fler arbetslösa. Det skulle kunna leda till en del oroligheter, en del fickor av protestaktivitet.

Jag tror att det är möjligt att det kommer att äga rum protester i vissa delar av landet trots förtrycket, eftersom en del städer har ödelagts. Det finns ställen som är helt beroende av industrier som nu stängs ner på grund av bristen på import. Det finns hela städer, 50.000 människor, 70.000 människor, som är beroende av fabriker som har upphört med produktionen på grund av att de inte har delar som de behöver från väst. Det händer redan.

Jag tror att de städerna kan bli källor för protester. Om det äger rum måste de protesterna få fullt stöd i Ryssland och internationellt eftersom det kommer att vara arbetarprotester. Jag kan inte garantera att det kommer att ske, men det är en verklig möjlighet.

Lästips:

[Eviggt krig: från Putin till Peter och tillbaka](#), av Boris Kagarlitskij. Artiklar som behandlar Putins historieskrivning och hur sanktionerna påverkar Ryssland.

”[Putins krig går sämre än det verkar](#)”. Intervju med Boris Kagarlitskij från juli 2022. Han tar upp läget i Ryssland, människors syn på Ukrainakriget, sanktionernas effekter, problemen för Putins regim mm.